

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Pakistan'a Ziyareti Üzerine Bir Değerlendirme

Dr.

Muhsin Ramazan İşsever

Geçen hafta Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve beraberindeki ekibinin Endonezya, Malezya ve Pakistan'ı kapsayan ziyareti gündemin ön sıralarında yer buldu. Bu ziyaretler Türkiye'nin bu ülkelerle ilişkilerinde yeni bir sayfa araladığını da göstermektedir. Erdoğan'ın Asya'daki ziyaretlerinin son durağı Pakistan'dı. Erdoğan ve beraberindeki ekip, 12 Şubat 2025 tarihinde Pakistan'ın Ravalpindi şehrindeki devlet başkanlarının karşılandığı Nur Han Hava Üssü'ne (Nur Khan Airbase) iniş yaparak Pakistan Cumhurbaşkanı Asif Ali Zardari, Başbakan Muhammed Şahbaz Şerif tarafından coşkuyla karşılandı. Türk heyetinin, en yüksek seviyede selamlama anlamına gelen 21 pare top atışıyla karşılanması, Pakistan'ın bu ziyarete verdiği önemi de göstermektedir.[1] Erdoğan, Başbakanlık konutunda düzenlenen en üst düzey askeri onur töreni "Gard-ı Şeref" ve Pakistan Hava Kuvvetleri'nin uçuş gösterisi eşliğinde selamlanarak karşılandı.[2] Pakistan tarafından üst düzey devlet protokolünün hazır bulunması ve Türkiye Cumhurbaşkanı'na özel "Dombra" müziğiyle karşılanması, Pakistan başkentinde ana yolların Türk bayraklarıyla ve Erdoğan posterleriyle süslenmesi Türkiye'ye verilen önemi göstermektedir.

[1]<https://president.gov.pk/turkish-president-recep-tayyip-erdogan-arrives-in-pakistan-on-a-two-day-official-visit-2>

[2] <https://jhang.com.pk/news/1441228>

Türkiye-Pakistan ilişkileri çok köklü bir tarihe sahiptir. Tarihte Babür Hint-Türk Devleti'nin 1858 yılında resmen sona ermesinin ardından Hint Hilafet Hareketi bünyesinde Müslüman Hint halkı, Osmanlı Devleti'ne maddi-manevi her türlü yardımı esirgmeden sağlamıştır. Osmanlı Devleti'nin yaptığı Trablusgarp, Balkan ve Kurtuluş Savaşları Hint gazetelerinde geniş yer bularak basın ve mitingler yoluyla bağışlar toplanmıştı. Bu bağışların günümüze kadar ulaşan bir tezahürü olan Türkiye İş Bankası, Hintli Müslümanların yardım paralarıyla kurulmuştur. Tarihsel sıkı bağlarla Türklere kenetlenmiş olan kardeş

Pakistan halkı da tarihte ve her zaman olduğu gibi Erdoğan ve heyetine özel ilgi göstermiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan da Türkiye'nin ilk yerli üretim aracı olan TOGG'u iki devlet arasındaki kardeşliğin bir nişanesi olarak hediye etmiştir.

Erdoğan, bu ziyaretten önce Pakistan'a 13-14 Şubat 2020 tarihinde Türkiye-Pakistan Yüksek Düzeyli Stratejik İş birliği Konseyi (HLSCC)'nin 6. Oturumu için gitmiş ve Pakistan Parlamentosu'ndaki oturuma katılarak hitapta bulunmuştu. Böylece kardeş ülke Pakistan Meclisi'nde konuşma yapan nadir yabancı liderler arasındaki yeri almıştı.[3]

Bunun ardından dönemin Pakistan Cumhurbaşkanı Dr. Arif Alvi, 14-16 Ağustos 2021 tarihlerinde Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulunmuş ve bu ziyaret esnasında MİLGEM Projesi kapsamında Pakistan için yapımı tamamlanan ve gelişmiş radar teknolojileri, modern silahlarla donatılmış ilk savaş gemisi "Babür", 15 Ağustos 2021 tarihinde İstanbul'da düzenlenen törenle denize indirilmiştir. Erdoğan'ın 12-13 Şubat 2025 tarihleri arasında Pakistan'a yaptığı bu son ziyaret, Türkiye ve Pakistan arasındaki stratejik, kültürel ve dini temelli çok boyutlu ilişkilere yeni bir ivme kazandırmıştır.

Bunun ardından dönemin Pakistan Cumhurbaşkanı Dr. Arif Alvi, 14-16 Ağustos 2021 tarihlerinde Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulunmuş ve bu ziyaret esnasında MİLGEM Projesi kapsamında Pakistan için yapımı tamamlanan ve gelişmiş radar teknolojileri, modern silahlarla donatılmış ilk savaş gemisi "Babür", 15 Ağustos 2021 tarihinde İstanbul'da düzenlenen törenle denize indirilmiştir. Erdoğan'ın 12-13 Şubat 2025 tarihleri arasında Pakistan'a yaptığı bu son ziyaret, Türkiye ve Pakistan arasındaki stratejik, kültürel ve dini temelli çok boyutlu ilişkilere yeni bir ivme kazandırmıştır.

[3]<https://mofa.gov.pk/curtain-raiser-visit-of-turkish-president-to-pakistan-13-14-february-2020>

Türkiye ve Pakistan arasındaki stratejik iş birliğini yönlendiren en üst düzey karar alma platformu olan bu konseyin bünyesinde ticaret, yatırım, savunma, enerji, eğitim ve sağlık gibi birçok sektörü kapsayan Ortak Daimi Komiteler (JSCs) faaliyet göstermektedir.[4] Bu ziyaret sırasında Türkiye-Pakistan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin (HLSCC) 7. oturumu gerçekleştirilmiş ve iki ülke arasında aşağıda başlıkları verilen farklı alanlarda 24 anlaşma imzalanmıştır:[5]

Savunma ve Güvenlik

- Askeri ve Sivil Personelin Sosyal ve Kültürel Amaçlı Mübadelesine İlişkin Protokol
- Hava Kuvvetleri Elektronik Harp İşbirliğine İlişkin Mutabakat Muhtırası
- Askeri Sağlık Alanında Eğitim ve İşbirliği Protokolü
- (TUSAŞ) ile Pakistan Denizcilik Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü (NRDI) Arasında Mutabakat Zaptı
- Savunma Sanayii Başkanlığı ile Pakistan Savunma Üretimi Bakanlığı arasındaki Mutabakat Zaptı

Enerji ve Madencilik

- Hidrokarbonlar Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşmanın Değiştirilmesine İlişkin Protokol
- Enerji Dönüşümü Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı
- Madencilik Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı

Ticaret ve Ekonomi

- Mal Ticareti Anlaşmasının Geliştirilmesine İlişkin Ortak Deklarasyon
- Menşe Belgelerinin Onaylanmasının Dijitalleştirilmesine İlişkin Mutabakat Zaptı
- Türk Eximbank ile Pakistan Eximbank arasındaki Mutabakat Zaptına Dair Beyan
- Helal Ticaret Alanında İşbirliğine Yönelik Mutabakat Zaptı
- TCMB ile Pakistan Devlet Bankası Arasında İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptı

Tarım ve Su Yönetimi

- Su Alanında İşbirliği Anlaşması
- Tohumculuk Konusunda İşbirliği Anlaşması

Sanayi ve Teknoloji

- Yasal Metroloji Altyapısının Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptı
- TÜBİTAK ile Pakistan Ulusal Tekstil Üniversitesi Arasında Teknik Yardım ve Pakistan-Türkiye Tekstil Teknoloji Merkezi'nin Geliştirilmesi için Mutabakat Zaptı
- Sınai Mülkiyet Alanında İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptı

[4]<https://mofa.gov.pk/press-releases/curtain-raiser-visit-of-turkish-president-to-pakistan-12-13-february-2025>

[5]<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turkiye-ile-pakistan-arasinda-24-anlasma-imzalandi/3480881>

Eğitim ve Kültür

- Din Hizmetleri ve Din Eğitimi Alanlarında İşbirliğine Yönelik Mutabakat Zaptı
- Görsel-İşitsel Hizmetler Ortak Yapım Anlaşması
- Kültürel İşbirliği Anlaşması

Sağlık ve İlaç Sektörü

- Sağlık ve Eczacılık Alanlarında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı

İletişim ve Medya

- Halkla İlişkiler ve İletişim Alanlarında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı
- Medya ve İletişim Alanlarında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı

İmzalanan bu anlaşmalar ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yaptığı bu ziyaretle birlikte iki ülke arasında ticaret hacminin 5 milyar dolara yükselmesi, mal ticaretinin hacminin büyümesi, Türkiye'nin Pakistan'daki yatırımları artması, askeri iş birliği ve ortak üretim projelerinin geliştirilmesi, terörle mücadelede daha etkin yardımlaşma, Kıbrıs ve Keşmir sorunlarına üst düzeyde karşılıklı destek verilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Aynı zamanda bağımsız Filistin Devleti'nin 1967 sınırlarına mutabık olarak kurulması mücadelesine Pakistan ve Türkiye'nin tam destek vereceği belirtilmiştir.[6] Cumhurbaşkanı'nın Malezya ve Endonezya'ya yaptıkları ziyaretler sırasında da İsrail'in saldırganlığına

dikkat çekilmiş, Filistin halkının korunmasını sağlamak amacıyla diplomatik iş birliğinin artırılmasının önemine vurgu yapılmıştır.

Türkiye ve Pakistan arasındaki stratejik iş birliği ve bu iş birliğine Malezya ve Endonezya gibi ülkelerin de dâhil edilmesiyle Türkiye'nin bölgesel etkisi ve liderliği güçlenecektir. Malezya, Endonezya ve Pakistan gibi halkı büyük ölçüde Müslüman olan Asya devletleri Türkiye'yi en güvenilir müttefik olarak görmekte ve olası dış tehditlere karşı en güçlü desteği Türkiye'den alabileceklerine inanmaktadırlar. Erdoğan'ı, sadece Türkiye'nin değil, İslam dünyasının lideri olarak tanımlayan Başbakan Şahbaz Şerif bu ifadesi bölgenin Türkiye'ye bakışını da yansıtmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin Asya'daki müslüman ülkelerle yaptığı bu iş birliği adı geçen devletlerin Çin-Amerika çatışmasında taraf olmaksızın bağımsız bir dış politika yürütmesine olanak tanıyacaktır.[7]

[6]<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-bagimsiz-ve-egemen-filistin-devleti-tesis-edilmesi-icin-sabir-la-mucadele-edecegiz/3480474>

[7]<https://www.aa.com.tr/en/opinion/opinion-turkiye-s-asia-anew-initiative-strengthening-ties-with-malaysia-indonesia-and-pakistan/3483433>

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Pakistan ziyareti, iki ülke arasındaki stratejik, ekonomik, askeri ve kültürel ilişkileri ileriye taşıyan önemli bir adım olmuştur. Bu ziyaret kapsamında imzalanan anlaşmalar, uzun vadeli ve sürdürülebilir iş birliğini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Keşmir, Kıbrıs ve Filistin gibi uluslararası meselelerde karşılıklı diplomatik desteğin sürdürülmesi için karşılıklı açıklamalar yapılmış, bölgesel ve küresel düzeyde ortak hareket etme kararlılığı vurgulanmıştır. Savunma sanayi, ticaret ve enerji başta olmak üzere çeşitli alanlarda geliştirilen iş birliği projeleri, iki ülkenin ekonomik ve stratejik ortaklığını daha da güçlendirecektir. Bu çerçevede, Türkiye ve Pakistan arasındaki ilişkilerin derinleşmesi, her iki ülkenin bölgesel ve uluslararası arenadaki konumunu güçlendirecek ve istikrarlı bir iş birliği zemini oluşturacaktır.

KAYNAKLAR

<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-bagimsiz-ve-egemen-filistin-devleti-tesis-edilmesi-icin-sabirla-mucadele-edecegiz/3480474>

<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turkiye-ile-pakistan-arasinda-24-anlasma-imzalandi/3480881>

<https://mofa.gov.pk/press-releases/curtain-raiser-visit-of-turkish-president-to-pakistan-12-13-february-2025>

<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-pakistandan-yurda-donu/3481700>

<https://www.aa.com.tr/en/opinion/opinion-turkiye-s-asia-anew-initiative-strengthening-ties-with-malaysia-indonesia-and-pakistan/3483433>

<https://president.gov.pk/turkish-president-recep-tayyip-erdogan-arrives-in-pakistan-on-a-two-day-official-visit-2>

<https://jang.com.pk/news/1441228>

<https://mofa.gov.pk/curtain-raiser-visit-of-turkish-president-to-pakistan-13-14-february-2020>